

ABONAMENTUL.

Pentru Monarhie:

Pe an 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4-50 fil.

□ □

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane

 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:

odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

□ □

Tot ce privește foaia
să se adreseze la Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

In era nouă.

În parlamentul din Budapesta s'a prezentat un nou guvern sub șefia primministrului de odinioară Alexandru Wekerle. În definitiv numai șeful e homo novus, ceilalți ministri au rămas cu fond instruct delat antecesorul său Esterházy Moric.

Vorbirea program încă n'a adus nimic nou. În unele puncte verbal a copiat programul rămas după Esterházy, în altele fraze vechi, repetate.

Ceace a fost senzație în toată schimbarea de guvern e persoana ministrului prezident. Alexandru Wekerle s'a distins în cursul anilor de prefacere ai vicții parlamentului maghiar, ca o personalitate însemnată. Om de o erudiție remarcabilă, dispunând de temeinice cunoștințe economice, e un reformator în adevăratul înțeles al cuvântului, pe teren economic-financiar.

De altă parte însă a declarat din nou, că acceptă punctul de vedere a lui Apponyi, privitor la școlile și preparandiile noastre. Cu toate acestea este adict neclintit al sufragiului universal și reforma electorală, ce o va prezenta în curând, va avea darul să mulțamească largile pături ale populațiunii.

Din parte-ne privim de mult cu un mare semn al întrebării la programul acesta al guvernelor Esterházy—Wekerle. Repetează toate guvernele, că în chestia naționalităților rămân toate cum au mai fost, se adaugă cel mult proiectele și noul program al contelui Apponyi, pe de altă parte drepturi pe seama întregii populații, fără nici o deosebire de religie și naționalitate.

În fața acestor tendințe contradictorii, se impune de mult o explicație dela loș competent. Căci e

vorba de ceva ce nu înțelegem. E o lipsă de sinceritate la mijloc. Cum se potrivește noua reformă, aducătoare de drepturi pentru toți „în măsura jertfelor aduse de fiecare popor”, cu programul guvernului de a continua o politică de naționalități inaugurată de mult, care și-a ajuns apogeul în statificarea școlilor dela graniță?

× În fața iernii.

Încă nici n'am intrat deabinele în toamnă și grijile iernii încep a-și proiecta umbra lor. Vorbim de orașelul nostru, unde am trăit, chiar și în anii războiului, în condiții relativ îndestulitoare. Acum traiul pare a se fi îngreunat, în proporții, pe cari nu știm dacă le vom putea suportă.

Ne lipsesc acum articlii cei mai însemnați, pe cari fi puteam avea până acum, fără prea multă osteneală.

În urma nutrețului slab, *laptele* se scumpește tot mai mult. Sunt familii, cari își spedează zilnic servitoarele în satele vecine, ca să căpete ceva lapte.

Din acelaș motiv, prețul vitelor a scăzut în mod foarte însemnat. Cu toate acestea s'au nu avem *carne*, sau dacă avem ni-se vinde *cu prețul de mai înainte*. Nu i-a venit nimănui în minte, să deschidem o *măcelărie* măcar pe seama institutelor și a câtorva familii din Blaj? Ar fi o afacere foarte bine venită; ne-ar ajuta pe toți în mizeria ce ne bate la ușă, și ar putea să realizeze și profit material.

Cât pentru *pâne*?

Aveam până acum. În anul acesta însă am rămas pe jos, cu toate afdările, ce ni-s'au dat. Am primit abea *a treia parte din cvantul*

asigurat de prescisele recvirării militare. Cu alte cuvinte: vom avea pâne, noi și familiile noastre până prin Decembrie, iar de aci încolo putem lua băta de cerșitor în mână.

Cum vom trăi deci din Decembrie încolo? Cum vom trăi noi, și cei vr'o *șasă sute elevi* adăpostiți la școlile noastre?

Știm, că muncim *bisericii* și că nu putem fi expuși la neajunsuri câtă vreme Mitropolia noastră are un domeniu așa de mare, încât ne-ar putea providea pe toți, fără nici o greutate mai însemnată.

E recvirată recolta domeniului mitropolitan — va răspunde cineva.

Adevărat; dar cu o intervenție mai înaltă s'ar putea asigura, fără îndoială, ca ceice muncim și trăim în Blaj, să avem măcar *cvantul legal*, admis și de autoritățile militare.

Și nu înțelegem pentru ce nu s'a aflat vre-e modalitate, ca în fața atâtor lipse să fie îndrumați arendașii domeniilor fundamentale din jurul Blajului, ca plusul bucatelor să-l pună mai întâi la dispoziția Blajului? E totuși curios, ca din averile fundamentale, ceice stau în serviciu fondurilor să nu-și poată acvira bucatele de lipsă — pe bani.

Autoritatea civilă ne îndrumă la Mitropolie; Mitropolia ne dă — căci numai atâta ne poate da deocamdată — *numai a treia parte din ce ne compete*, și astfel noi, cari muncim cu sudoarea noastră la augmentarea fondurilor, rămânem între două pite!

Cu a treia parte a celui mai necesar aliment, nu se poate munci, susținând și familie.

Cum stăm?

— Scrisoare din afară. —

Mai feriți de cunoașterea împrejurărilor de azi, decât imperiul chinezesc încunjurat de murii săi strămoșești-izolatori; mai inconștii de demnitatea noastră, decât harapii robiți din Senegambia. Cu fețele întunecate, cu ochii plecați la pământ, șovăitori, nehotăriți.

Legătura dintre arhieru și preoți: neglijată, legătura dintre preoți și popor: neuniformă, fără plan, necultivată, fără putere; cea dintre preoți unii cu alții, ca corporațiune: nulla; desorganizați, risipiți, trăgând unul în dreapta, altul la stânga, încă și acuzându-se unii pe alții ca nefracții.

Poporul respectă orice altă oficialitate și autoritate, numai cea preoțească nu. Preoții, trăind din și după măsura milei sau volniciei credincioșilor sau necredincioșilor, fără drepturi exprimate și susținute până sus. În locuințe croite de popor, fără cancelarie, fără așezământ de oficiu parohial, demn de menirea și sfințenia instituției, ce servește. Ei preoții tuturor toate: bisericii, poporului, statului, comunei, școlii, economiei, societăților de binefacere și altor societăți, culturii, apărării țării, organizației sociale, băncilor, cultivării poporului, comerțului, igienei, creșterii copiilor etc. În biserică preoți și profeti, între popor, păstori și părinți, în școală învățători, pe amvon glasul

bisericii și al necesităților statului, armatei, lipselor sociale; mijlocitori, organizatori, conducători, primii preamăritori și impunători ai legilor și ordinațiilor; mângâitori celor de acasă, lăturători celor din războiu, impunătorii tinerii jurământului ostășesc, predicatorii nimicniciei vieții și a jertferei de sine întru împlinirea datorinței. Foloșiți de toți, dar neobservați de nimeni, ma desconsiderați nerăsplățiți. Toți ne trag de toate părțile, toți ne tângăresc; noi tuturor tot îndesat să dăm, nouă nimeni nimic să ne recunoască.

Preotul e cel dintâiu la muncă, cel din urmă la răsplătit; el e lucrătorul trimis în vie fără straiță, bou, căruia îi e legată gura, la ogor necătat, până cade sub brazdă de bătrân. Cel, dela care să cere lucrul cel mai însemnat și sfânt, dar lăsat cu celea mai vechi, defectuoase și puțin rănduiceli și instrumente. Să urnim, să ajutorăm, să sprijinim, să întindem — noi nespujiniți, neajutorati, neresplățiți. Să predicăm cinstirea reciprocă, ca pe noi să nu ne cinstească nimeni; să predicăm că »vrednic este lucrătorul de plata sa«, ca pe noi să nu ne răsplătească nimeni...

Multă vină purtăm și noi pentru toate acestea. Căci până când alții lucră cu plan, își taie drum cu puteri unite, se organizează, scriu, conferențiază, dovedesc lumii însemnătatea lucrării lor, noi până atunci lucrăm izolat, tăcem, ne ascundem timizi,

nu cutezăm a ne afirmă aici în numele dreptății și a sfințeniei, nu întreprindem nimic, ci »așteptăm mișcarea apei« și ca altul să ne bage într'însa. Toți dau în noi, pentru că noi ținem spatele. De nu ne vom trezi și organiza să dovedim însemnătatea muncii noastre, a oficiului nostru și defectuositatea prevederii noastre și a rânducelilor pentru purtarea oficiului nostru după exigențele de azi, vom peri cu rușine și cu păcatul pe suflete, iar bunachivernisire și autoritatea bisericii noastre se va cobori până la oblu cu fața pământului.

Coran.

Perspective de pace. — După știrile telegrafice din Madrid, acțiunile de pace a Papei nu se consideră de întrerupte prin nota răspunsului lui Wilson. Din contră se ține de foarte posibilă linșizarea situației în așa măsură, că la sfârșitul anului curent se vor putea întruni reprezentanții statelor în războiu să trateze asupra păcii. Ver și schimbări mari în Franța, Anglia, Rusia și alte state. În Madrid cred cu siguranță că pacea mondială, până la sfârșitul lui Decembrie va lua formă accesibilă.

Cancelarul Michaelis călătorind zilele trecute, la gara din Stuttgart a fost întâmpinat de un public numărând, care i-a făcut ovații furtive. La plecarea treaului cancelarul s'a despărțit de public cu cuvintele: *Să sperăm că pacea se va încheia în anul acesta.*

Apopeni despre chestia școlilor române. — În ședința parlamentară din 13 iulie contele Apopeni a reflectat la interogațiile deputaților Ștefan Cicio Pop și cou-

FOITA.

Preocupări de limbă la romani.

De Dr. C. Pavel.

(Continuare și fine.)

Din vastul cuprins al scrierilor sale asupra limbii latine ni se desprinde și un gând noreces și de mare preț, nu atât prin adâncimea cât mai de grabă prin nouitatea aceluia. El prezintă așezat, cel dintâiu, oarecare afinitate între cuvintele latinești și cele eline și prin urmare vede și trebuința de-a deriva, amăsurat vederilor primitive ale lingvistice din vremea sa, tulpinile latinești din etymonii elini. Constatând aceasta, vedem că ideea lingvistice comparative nu ne vine dela Franz Popp, ci dela M. Terentius Varro Rusticus. În mijlocul unui popor, ce nu numai n'avea interes pentru lucrări migăloase, ci chiar le desprețuia, I. Caesar și Varro ne arată ce puteau produce romanii și pe terenul științelor, dacă la rândul lor, duceau o viață mai puțin împătimită de arana viații publice și firea neastâmpărată nu-i îngheșea pe toți, poeți, filologi, filozofi, istoriografi, oratori deopotrivă în luptele și la tribuna frământărilor politice, — „magna graviter dicere.“¹⁾

¹⁾ Cicero: De orat. §. 30.

Epoca de argint 14—117 și cea de fier dela 117—476 după Hristos ca în toate genurile poetice și retorice, așa și ce privește cercetările de limbă ne dă un aspect trist și săracios. Se repetă cu toate atribuțiile ei starea culturii eline din vremea seifților, iar frământările politice nu ne îngăduesc nici măcar speranța unor vremuri de reculegere și refacere. Numirile de: epoca de argint și fier în realitate sunt numai niște fațade, în dosul cărora o lume în luptă cu alta lume, cu o nouă concepție de viață, ce în moraul ei biruitor nu se mai poate opri nici prin ordin împărătesc, nici cu vestita armis romană, grăbește spre apăsare.

Prezatori și poeți, cântăreți rebegii într-o toamnă târzie, nu pregătesc un viitor, ei pentru străinii ce vor veni, strâng sfărâmurile unei glorii, ce a fost, ca să împedebescă un mormânt.

Aceasta impresie ne stăpânește cetind compilațiile epigonilor ce în acest interval de timp armară cu diuinal, cum sunt Terentius Scaurus, Aulus Gellius — *Noctes Atticae*, cu deloase amintiri din zile mari, prizărite îel-colea cu vagi observații asupra gramaticei latinești. Cu mai multă pregătire filologică ni se prezintă Aelius Donatus (355) cu deosebite în scrierea *Ars minor* cu lungi pagini asupra celor opt părți ale verbirii.

Tot în vremea aceasta apar o sumă de gramatici, dintre cari mai remarcabile sunt: M. Verrius Flaccus, Nigidius Figulus, Valerius Probus, Flavius Caper, Terentius Scaurus, Servius Lergius, Isidorus Seaurus și Servius Maurus Homaratus cu prețioase comentarii filologice și lingvistice asupra lui Vergilius, C. Martius (după unii Marius) Victorinus, comentatorul lui Dionysios Thrax se distinge îndeosebi cu *Ars grammatica*. Intemeiat pe M. Victorinus scrie tot în vremea aceasta Flavius Sosipater Carisius (350) vasta lucrare: *Institutiones grammaticarum*, care deși defectuoasă, este o sistematică expunere a materialului morfologic de limba veche latinească.

Toate aceste scrieri au fost par'că născute să pregătească calea pentru cea mai complexă gramatică latinească ce ne-a rămas din vremea aceasta. Aceasta este: *Institutionum grammaticarum libri XVIII. abhi Priscianus Cassarensis*, lucrare de mare preț, deoarece pe aceasta se bazează instrucția gramaticală în tot evul mediu. Seria aceasta o încheie Isidorus Hispalensis, — trăit pe la 600. — episcop în Hispalis (Sevilla), autorul unei scrieri enciclopedice de filologie clasică: *Isidori Hispalensis Etymologiarum sive originum libri XX*. Compilația aceasta e adăvărată enciclopie a evului mediu. În ea e înmagazinată toată știința filologică, lingvistică

tele Ștefan Tisza, cari au excepționat ordinul lui referitor la controla școlilor confesionale. Ordinul acesta — a spus contele Apponyi — l-a dat după consultarea cu autoritățile bisericești. Va apăra interesele statului față de orice protest. La caz, că dispozițiile lui vor depăși cadrul de competență, va cere dela legislațiune împuternicire pentru punerea în praxă a acestora. Cielo Pop a spus, că vorbierul a atăcat pe românii din patrie. Acțiunile lui — a declarat Apponyi — au de scop să împedesc orice manifestațiune contra statului și aceasta va face-o, întrucât e posibil, împreună cu autoritățile bisericești. Dacă și autoritățile bisericești o voesc aceasta să ofere statului mână de ajutor. *Dacă trebuie, se va asigura scopul chiar și cu frecări, dar frecările ne vom nuzi să le reducem la minimul posibil.* Tisza mi-a recomandat, să încunjur frecările; dar aceasta o pot învăța mai bine dela oricine decât dela contele Tisza. (Riseta).

Nici o confesiune, sau giute din patrie nu va porni luptă.

Pe terenul instrucției limbii materne, locuitorilor se vor face concesii largi, să vadă întreg poporul, că nu e verbă de campanie împotriva lui, ci i-se întinde mână de ajutor ca el, poporul, să fie scutit de corupții și să fie ținut în spiritul fidelității față de stat. Nu e alt dușman decât acela, care e dușmanul statului național ungar. Creșterea cetățenilor în aceste zile a democratismului e de însemnătate dublă, ca fiecare să fie pătruns de spiritul național. Nu e de ajuns ca învățătorul să nu comită atentate contra statului, să recere ca și el să fie pătruns de spiritul cetățenilor statului. Aceasta e o necesitate fundamentală a democrației.

Dela institutelor pedagogice pretind ca în ele nu numai să nu se crească trădători de patrie, ci astfel de învățători, cărora cu

liniște să poate concedea educarea cetățenilor. Aceasta o voiu asigura: „Cu voi daosă să poate, contra voastră, dacă e de lipsă.”

Intervenire pentru internați și deținuți. — Deputații Teodor Mihályi, Ștefan C. Pop și Vasile Demian s'au prezentat la ministrul prezident contele Wekerle, căruia i-au înaintat o petiție în chestia internaților, deținuților și a autonomiei bisericești și școlare. Ministrul prezident a primit pe deputați cu multă afabilitate. Deputații români au primit cu bucurie promisiunea ministrului prezident de-a lua din nou sub cercetare chestia internaților și de a-le împlini cererile juste.

Deschiderea Camerei ungare.

— Prezentarea guvernului Wekerle. —

În interval scurt Camera ungară, după depărtarea contelui Ștefan Tisza și Esterházy din fruntea guvernului, e în decursul războiului, pentru două ori locul de expunere a programului guvernelor noi. În 12 ori s'au întrunit membrii Camerei, înaintea cărora noul guvern Wekerle și-a expus programul de activitate obișnuit la astfel de ocazii.

După deșertarea din fruntea guvernului a contelui Esterházy — a spus contele Wekerle — Majestatea Sa m'a denumit preagrațios de ministru prezident și m'a concredut cu formarea cabinetului. Intocmai dupăcum membrii vechiului cabinet au rămas și pe mai departe, susțin neschimbat și pe deahtregul programul antecesurului referitor la dreptul de alegător. Ideile de regenerare

a acestei epoci de progres au ecos la suprafață chestia sufragiului universal, încăt lipsele, abnegațiile și sarcinile grele ce au apăsât pe fiecare în anii de războiu cer imperative rezolvirea fără amânare a acestei probleme actuale. Aceasta fermează baza de existență a guvernului. Guvernul își ține de datorință să împartă nu numai sarcini ci și drepturi. Ie aci depinde dezvoltarea culturală și economică a țării. Sperază, că Camera va contribui cu înțelepciune la întreducerea în merit a dreptului de vot, încât nu va fi de lipsă dizolvarea Camerei, ca astfel rezolvirea acestei probleme să fie concretizată de cisulul poperului.

Pe teren social noul guvern se va îngriji de providerea ostașilor invalizi; urearea ajutorului pentru orfanii și văduvele de războiu; pragmatica de servicii și salarizare a ofișiașilor publici; chestia aranjării și providerii cu quartire, a cărei rezolvare radicală însă acum e imposibilă. În legătură cu aceasta s'a dat ordinul ministrului de interne pentru depărtarea străinilor, cari potrec în țară fără a deprinde vre-o ocupațiune.

Contele Wekerle a vorbit și despre controla la școlile naționalițăților, cunoscută din ordinul ministrului de culte. Chestia instrucțiunii populare — a continuat ministrul prezident —, de aceea e ating în mod special, fiindcă ordinațiunile motivate și de urgență a contelui Apponyi, au prodes la mai multe părți îngrijerări. Ce privește chestia instrucției publice toți suntem în carat, că aceea trebuie promovată cât mai în grabă și deși statul ar concuige în mod financiar la aceasta tetuși libertatea instrucției în școlile confesionale și comunale nu se poate excepționa. De altă parte se recere ca controla statului să fie nemijlocită și efectivă atât pentru rezultatul instrucției cât și pentru păzirea ideii statului unitar. De aci nime

tică, arta, filozofia, teologia, jurisprudența, tehnica și industria vremii³⁾.

Făcând acum o resumaare fugitivă asupra filozofiei și a spiritului științific din vremile de mărire a popoarelor clasice, constatăm următoarele: Filozofia elină cu Thales se desface din legăturile mitologiei și urmează, ca dela sine, numai cu ajutorul minții, se afie tainele macrocosmosului. Pe tema aceasta nase teorii și sisteme, ce se bat cap în cap, pânăce toate se înecă în scepticismul și nihilismul sofistilor, reprezentat prin Protagoras și Gorgias. Socrates smulge, chiar cu jertfirea vieții, filozofia elină din halul acesta și o întemeiază pe lumea morală, pe cunoașterea și valoarea internă a omului. Din aceasta direcție se iață filozofia lui Platon și cea almi Aristoteles. Gândirea omenească în vremea aceasta ne da aspectul celui mai strălucit apogeu. După subjugarea Greciei, filozofia elină de o parte se împedmoalește la scepticismul dogmatic și în eclecticismul roman, iar de altă parte vășând, că știința și filozofia nu sunt în măsură să satisfacă toate lipsurile spiritului omeneș, se refugiază în brașele teologiei, de unde pornise mai înainte cu Thales și devine până la apariția filozofiei empirice engleze, — până la Bacon, — ancilla theologiae.

Admirând și în avântul și în oboseala ei aceasta filozofie, își vine cam peste mână și foarte greu de lămurit faptul, cum acel spirit, care ne-a dat cel mai umitor suis al minții omenești, atât în filozofie cât și în genurile poetice, sare se zbate și tremură în creațiuni neatinse nici până azi de epica, lira și drama modernă, cum zie acel spirit, când e verbă delimbă, de organul și puterea, din care se hrănesc toate celealalte manifestații ale minții, se oprește la gloria începuturilor.

Excluzivismul național a împedecat adâncirea limbii eline pe o linie mai întinsă și în comparație cu celealalte limbi cunoscute pe atunci. Privirile lor, ne pătrunzând mai adânc în misterele și în țesătura limbii s'au mărginit la statoinicirea formelor fundamentale ale graiului omeneș, fără ca să lărgească rezultatele dobândite și să le compareze cu ceace au dat sau au primit și ei dela vecini. Ideia aceasta ne vine mai târziu dela romani, dela Varro, — fără ca însă să fie sprijinită de pregătiri recerute, simț devinativ și sistem. Ie acela cât de primitiv. În chipul acesta lingvistica comparativă nici la romani nu se impune. Și veacuri vor trece la mijloc până la apariția marilor scriori științifice asupra originii, ființei și a dezvoltării limbii latinești. Gelul de sute de ani în studiile de limbă latină și în lingvistica proprie, nu vrea însă să ne

spună, că după căderea Romei, limba latină ar dispărea din fața istoriei. Dimpotrivă, limba latină deja dela începutul evului de mijloc devine limba oficială a bisericii apuse și în aceeaș vreme și limba universală și oficială a științelor și a vieții de stat, — în unele țări — chiar până pe la mijlecul sutei XIX. (Ungaria). Bărbații dela directiva tuturor afacerilor politice, sociale, bisericești și științifice, mănași și de motive practice, țineau să învețe aceasta limbă și o cunoască în ceace are ea mai superb, în nemijlocita savurare a gloriilor ei, almi Vergilius și Cicero. Și numai dupăce ivirea și înfiriparea limbilor naționale redue rolul conducător, pe care îl avu mai înainte limba latină în știință și literatură, — în deosebii în literatură, devine aceasta limbă obiectul unor studii lingvistice, ce acum se interesează nu numai de stilul lui Cicero, ci și de limba cea veche — prisa latinitas și de cea vulgară — sermo rusticus — a poperului roman.

Începând deja din veacul al XVII. s'a băgat de samă, că între limba latină clasică și între cea vulgară este o mare deosebire. Aceste observații au atras luarea aminte a umanștilor asupra cercetărilor arheologice ale limbii latine, — Vosius (1577—1649), Gronovius (1666—1742). Chiar și limba latină literară a evului mediu se abate, și încă și la cei mai distinși stilști ai vremii, dela

³⁾ Arevalus: Opera I. Hisp. Romae 1797—1803 și Migne: Patrologia latina. Paris 1883. Au mai scris: Bekker și Hertzberg.

nu poate condele logic la maghiarizarea cu forță. Instrucția obligatorie a limbii maghiare pentru conștătenii de altă limbă oferă posibilitatea de a ajunge în astfel de ofiții în care se recere limba statului. În nici un stat nu e libertate de limbă în proporții așa de mari ca la noi. Tocmai de aceea se recere e controlă și mai severă, ca na cumva unele școli să fie pat cald a direcțiilor irredentiste. Dispozițiile acestea nu se pot considera ca retorice și asuprire, căci deși în unele părți ale țării se arată tot mai des în simptomele elatării în fidelitate față de stat și acolo se impune aceluși, totuși recunoaștem, că în leptele actuale toți cetățenii de altă limbă s'au împărțit în corman de suferințele noastre.

Is program a expus și reformele de proprietate. Pentru înfăptuirea proprietăților egale se vor lua în considerare nu numai averile confiscate ale trădătorilor de patrie, ci și alte proprietăți pe lângă recompensă deplină.

Cu privire la autonomia catolică declară, că proiectele pentru înființarea acesteia se vor prezenta cât mai de grabă.

Referitor la problema alimentației publice, anunță că deocamdată vom fi aprovizionați mai pe subțire și trebuie să ne luptăm cu greutate tot mai mari. Sperăm, că vom putea prevedea cu alimente afară de milii și public și populația din Austria.

Trece la atacurile nmer politicieni austrieci, îndreptate contra integrității teritoriale a Ungariei, pe cari le numește viari, cari emanează nu dela cercurile competente a bărbatilor de stat din Austria. Față de Croația noul guvern vrea să mențină relațiile asigurate în legea din 1868. Vom sprijini ninuința legală a Croației de a i-se retroceda Dalmația.

Când Majestatea Sa a lansat cu intenția curată, nota de pace, am fost primii cari împreună cu imperiul german ne-am exprimat nu numai dorința, ci aplicările depline pentru încheierea păcii. Aplicarea noastră a fost întărită solemn prin rezoluția de

limba latină clasică. Elementele lexice s'au îmbogățit, noile noțiuni au adus noi cuvinte, legile morfologice și sintactice s'au mai mișcat. În aceasta nouă dezvoltare a ei se simte influența bisericii și în deosebi cea a limbii latine vulgare. Aceasta influență se manifestă într-o samă de abateri cum sunt, — amintind câteva de astădată așa numai prin tangență — comparația adiectivelor, întrebările pronumelor, cazurilor, timpurilor, modurilor și a genurilor, nebăgarea în samă a regulilor de concordanță și a celor sintactice peste tot. Și unde mai pui provincialismele, între cari înainteză biruitor pe toate fronturile cel african, *africitas*, *tumor Africanus*, introdus de sf. Augustin. Acest material de limbă latină veche vulgare și provincială a fost adunat, cernut și pus în slujba lingvistice comparative, — amănunțat principiilor lui Leibnitz, Schlegel, W. Humboldt și Bopp. — Intărită de F. I. M. Raynoward (1761—1837). Pe urma acestuia dete Diez o mai mare importanță și o nouă direcție studiilor de latină vulgare și întemeia lingvistica romanică.

pace lută în adunarea imperială germană și prin declarația oșicioasă publicată în 17 Iulie a. m. e. din partea ministrului nostru de esterae. Atunci am declarat, că nu tindem la cucuriri teritoriale și desdaunări. *Mai nou primim cu recunoștință nota mai nouă a Sf. Scaun papal*. Fiindcă dașmanii nu au primit propunerile noastre, națiunea e silită să continue războiul până la extrem.

În numele partidului românii a vorbit e vorbit contele Tizza. A acceptat punctul de vedere spus de ministrul președint Werkerle la lucrearea tratativelor de pace. Asemenea și introducerea controlului în școlile naționalităților. Controlul acesta — a spus contele Tizza — ar trebui să se estindă și asupra Seminarilor teologice.

Despre chestia păcii și dreptul de alegător a vorbit și contele *Károlyi Mihály*, declarând că va sprijini orice acțiune a guvernului depusă în serviciul acestor chestii.

Deputatul *Ștefan Cicio Pop* a arătat, că partidele parlamentare amlează în favoarea celui mai maghiar drept de alegător democrat. Cu mijloace forțate nu se poate asigura supremația maghiară. Protestează contra internărilor și confiscării de averi române. (Strigăte din stănga: Au trecut în România). Au trecut săci și sași. (Protestări mari în stănga). Amintăte ordinul de amnestiare și întrebă de ce nu se validitează spiritul acestuia și dimesse de Lojta? De ce nu se permite internărilor să se reînnoască această și de ce un sunt scoși din mâna autorităților militare?

Ordinul lui *Apponyi* referitor la deschiderea școlilor române, se provoacă în atitudinea nepatriotică a învățătorimii române; acum însă nu se poate face provocare la aceasta, după ce nu știm, că accepția sunt dezertori, sau estatici? Protestează contra învinuirii, că sute de milii de români ar fi corupți.

Străinătatea și politica de naționalități. — Revista din Lausanne „*La revue politique internationale*”, conține un studiu mai mare despre chestiunea naționalităților din Ungaria.

Publicăm, după ziarul „*Világ*” următoarele părți din revista elvețiană:

În preajma războiului universal, un demokrat maghiar, dl Oskar László, a luat în apărare naționalitățile. Cartea sa iseo impresie cam doctrinară, culorile sale sunt prea întunecate — cum se întâmplă adesea în lucrări de propagandă, — dar intențiile sale sunt generoase și raționalmente corect. Scriitorul vedește, că nu puterea brută și nu meșteșugurile au intensiat și susținut caracterul maghiar al țării, ci realitățile economice și sociale. Ar fi absurd și sădarnic a voi să îndreptezi legile dezvoltării istorice prin mijloace alese după bunul plac. Numai colaborarea de bună voie a popoarelor libere poate să producă o largă și sinceră concopire. În acest scop trebuie să existe școala bună, administrație bună, în limba poporului, și deplină libertate pe seama fiecărei națiuni, ca să-și pentă desfășură civilizația sa particulară. Tinta Ungariei moderne este cu neputință să fie alta, decât o democrație poliglotă în cadrul statului ungar. Democrația aceasta poliglotă are să-și implinească ușor problema de-a construi o punte între Ungaria și popoarele din Balcani.

Parohiile slabe.

Cred că nu-l lipsă să arăt mai pe larg: ce avem să înțelegem sub parohiile slabe? De aceste am avut și avem foarte multe. Grija noastră trebuie să se estindă și asupra acestora, pentru-că toate sufletele sunt chemate la mântuire, așadar și cele din parohiile slabe.

Conducerea la mântuire a sufletelor în parohiile slabe numai prin prevederile lor cu preot local se poate asigura deplin. Despre acestea se putem ocuvinge dacă vom studia cu deamănăntă istoria acelor parohii slabe, cari de vreme mai îndelungată sunt lipsite de preot propriu. Peste tot putem să șicem că acestea mai au câteva decenii de viață (mai ales parohiile mixte) apoi urmează... clopote amuțite și biserici risipite. Câte parohii ni-s-au nimicit și ni-se vor mai nimici încă din cauza lipsei de preot propriu!

Oricât de slabă să fie o parohie, dacă e prevăzută cu paroh propriu și încă înecătinu, ia avânt îmbunătățitor și progresează văzând cu ochii. Scriitorul acestor șire a avut odată fericirea să administreză interimsal o parohie cu 21 de familii, care până atunci era administrată foarte necregulat din partea unui preot bătrân și bolnavicios din vecini. Dragostea și alipirea puținilor noștri credincioși de acele sunt pres slab până ca să se pot descrie. De câte-ori stătu cu el de vorbă, își exprima mereu dorința să aibă și el odată preotul lor. Căsnăltă confesione din parohie făcea șfortări enorme ca să-i înghită, iar el cu rezistat din toate puterile lor — în șperanța venirii unor timpuri mai bune. Timpul de 1/2 an cât am administrat aceea parohie e cea mai șumpă șavșire a activității mele preotești.

Dar zelul șade șispare cu totul, dacă parohia rămâne timp mai îndelungat, ori — permanent vacantă. Pentru-că administrarea interimsală, prin preoți alter parohii, a unei parohii vacante, oricât de zelos să fie postul de administrator — e imperfectă. Deaceia a fost și este în biserica noastră tendința ștergerii anului de deliu.

Prevederea cu preot propriu a parohiilor slabe până la 1909 se făcea prin bionalități. La șinodul din 1909 s'a șterș cursul bișnal, cu toate că un curent puternic (grupul Dr. Oáien) mișta din răspuneri pentru susținerea și pe mai departe a aceluși. Atunci s'a proroșit că șterșerea cursului bișnal în vreme relativ șurtă nu va duce la înmulțirea ca șisperșia a parohiilor permanente vacante și rând pe rând la nimicirea lor.

De atunci au trecut 9 ani, și s'a înmișit cu peste 60% numărul clericilor, și vedem cum ștăm actualmente în această privință?

Avem în timpul de față 97 parohii vacante. Între acestea sunt: 5 cu mai puțin de 100 suflete, 18 cu 100—200 suflete, 20 cu 200—300 suflete, 19 cu 300—400 suflete, 5 cu 400—500 suflete, 10 cu 500—600 suflete, 5 cu 600—700 suflete, 5 cu 700—800 suflete, iar 10 cu mai mult de 800 suflete.

Din cauza lipsei de spațiu nu le șair toate cu numele, în caz însă, dacă șicora ar trage în îndoișă știtutatea acestor cifre — e volu șacel!

Numărul parohiilor vacante în 1911 era 56.

Tot în sinele d'la 1909 s'a decia ca în lile cu biserică să se prefacă în parohii. Astfel de filii actualmente avem: 3 cu mai puțin de 100 suflete, 7 cu 100—200 suflete, 3 cu 200—300 suflete, 8 cu 300—400 suflete, 2 cu 400—500 suflete, 2 cu 700—800 suflete și 1 cu peste 1000 suflete, cu totul 26.

Numărul comenzelor fără preot local asadar e 123.

Prin urmare prerocia d'la 1909 pare-că se cam împlinește, iar hotărîrea aceluișî sinod cu privire la prefacerea în parohii a fililor cu biserică — nu se va putea duce la deplinire. Numărul parohiilor permanent vacante se va înmulți cu de an: pe măsură ce ar răposa bătrânii preoți ai parohiilor alabe de moralități.

Da, aceasta e perspectiva dureroasă a viitorului: *ciopote omușite, biserică risipite!*

Să luăm din bună vreme măsurile de lipă pentru încunjurarea răului. Ar fi două modalități: ori hirotonirea cât mai în grabă a taturor clericilor absolvenți, — ori reînființarea cât mai urgentă a cursului biesal. Probabil va trebui să recurgem la mijlocul cel din urmă, cu atât mai vârtos, că modalitatea primă ne va duce numai la o rezolvare pentru moment a acestei chestii, nu la o rezolvare finală.

Videant consules!

Septimiu Popa.

Mari mișcări contra revoluționare în Rusia. — Din entuziasmul în care a cănt Rusia se desprinde contrastul ivit între Kerenski și Kornilov. Lupta aceasta în împrejurările actuale înseamnă pentru situația strategică a Rusiei, s'a pornit din pretenziunea lui Kornilov față de guvernul interimsal, în care cerea să i-se acorde asupra putere militară și civilă pentru formarea unui nou guvern. Pretenziunea aceasta alui Kornilov înseamnă direct la puterea dictatorială militară, care guvernul provisor nu numai că nu i-a acordat-o, ei din contră a împuternicit pe adversarul lui cu luarea dispozițiilor necesare apărării drepturilor poporului revoluționar. În urma acestor divergențe Kerenski a absovit din post pe Kornilov, înlocuindu-l cu Klembousky, comandantul frontului de nord. Decăntă cu punerea lui Kornilov în disponibilitate Kerenski a ordonat stare de asedină în Petrograd.

La tulburarea situației în Rusia a contribuit și Anglia prin Lloyd-George, care a declarat, că în Rusia puterea de guvernare se poate asigura numai prin introducerea dictaturii militare, ceea ce și mai mult mărea și întărea năzuința lui Kornilov după dictatură. Năzuința aceasta alui Kornilov se vede și din acușele ridicate de miliția din Petrograd contra statului major, care intenționează provocă rumpere de front, ca să frângă puterea revoluției. Ziarele rusești, cred că spargerea de front d'la Riga a fost provocată intenționează de Kornilov, ca astfel să crete necesitatea introducerii dictaturii militare.

În astfel de situații critice de emulări și intrigi pentru putere, — ziarele din Stockholm au lăsat vestea, până acum neverificată, că Kerenski a fost asasinat în Petrograd. Știrea aceasta, după nouile ziare, e mai mult o știre fantastică. Din contră se anunță, că în Rusia Kerenski e stăpânul deplin al situației, iar față de ordinea lui

Kornilov consiliul militarilor, cetățenilor și muncitorilor, a denegat orice zăgăner. Întreagă armata și flotila e contra purtării revoluționare a lui Kornilov. Părerea generală în Rusia e că Kerenski va fi împuternicit cu putere neșărmarită.

Din știrile laenice de de ziare an ne putem face o isonă aproximativă fidelă asupra evenimentelor ce se precipită în Rusia, dupăce aceste știri sunt sapsue la multe cenzurări.

Proclamație pentru constituția Poloniei. — Majestatea Sa Carol și împăratul Vilhelm au adresat către guvernatorii din Varșovia și Lublin o proclamație prin care în regatul polon să înființezează puterea legislativă și executivă, așa, că afacerile statului de azi înainte vor fi rezolvite de un guvern național. La proclamație e anexat un patent în care se statoresc cadrele de drept a regentului, miniștrilor și ministrului-prezident. Pe baza noiei constituții toate chestiile cari nu ating deaproape interesele războiului vor fi rezolvate de Polonia în înțelesul autonomiei.

Cum se execută bulla „Christifideles graeci“? În bulla Christifideles graeci între altele se spune: »Ce privește limba liturgică a acestei dieceze nou înființate, poruncim să fie greacă veche, iar cea vernaculă să se sufere singur în funcțiunile extraliturgece«. Cum să execută acest pasaj din bullă o să vedem. Nu vreau să amintesc de pomelnicul durerilor înăbușite, ci numai am să reproduc o notiță de ziar din foaia »Szamos«, care e întocmii: »*Cucereste maghiarismul*«. În bisericile gr.-cat. din jurul Sătmarului și Carăiului și azi în multe biserici răsună cuvântul valah, deși cu înființarea noiei episcopii preoții au scăpat de apăsarea aceea, care și pe cei cu simț mai maghiar i-a subjugat. În starea asta episcopul de Hajdudorogh așa voește se ajute, că în comunele, cari devin vacante, denumește preoți maghiari, oari *înfeleg* și românește. Așa a purces cu denumirea de paroh aici, la Sătmar. Iar acum așiderea la Pete, unde după moartea fostului preot, ep. de Hajdudorogh l-a denumit pe Kozma János, fost catehet la Sárospatak. Noul preot, care stațiunea a ocupat numai în luna Iunie a. c., în râvna lui până acolo a mers, că poporului le-a învățat cântările cele mai de frunte și acum din prilejul nașterii Majestății Sale în limba ungurească le-a cântat cântările liturgice vechi ale bisericii grecești. Iar în 19 August adunarea bisericească a hotărît ca de acum în 2—2 dumineci ungurește, iar în a treia românește să se facă cultul divin.

În legătură cu hotărîrea aceasta ep. de Hajdudorogh Miklóssy István a adresat către preot urmatorul rersis: »Nr. 3784—1016. On. D. Kozma János administrator, în Pete. În legătură cu prețioasa On. Frăției Tale de sub nr. 95 îți fac cunoscut, că aprob năzuința aceea a comunei bisericești din Pete, care conform simțului patriotic și echității se asigure mai mare teren limbei noastre naționale ca până acum. Nyiregyháza la 5 Sept. 1917. În Hristos iubitor părinte: Stefan m. p.«

Atât! Astfel se execută *la noi* bulla papală. Unde se folosește greaca veche? *Coresp.*

Războiul european.

— *Telegrame oficiale.* —

Budapesta, 11 Septembrie. În Bucovina la Solca un atae rus ne-a împins puțin frontul. La cursul Prut și Galiția ostică activitate vie de sondaj. D'la mare până la Duna s'au dat ciocniri între trupele noastre și rusești. Dușmanul a pierdut prizonieri. Spre nord de Husiatyn și cursul Zbrucul de jos am respins eșirile rușilor. Rușii au pornit atacuri în colțul sud-ostic din Bucovina. Au obținut numai succese locale. La Solca, Trotuș și valea Ojtaș dușmanul nu a repetat atacurile nesuccese.

La cursul Isonzo luptele stagnează. În 17 August s'a început la Isonzo a 11-a ofensivă. Rezultatul acesteia arată, că noua forțare italiană n'a putut produce schimbare în situația frontului sud-vestic și că luptele fără îndoială înseamnă eșecul italienilor. Ocuparea comunei Sello d'la platoul Karst e singurul succes obținut de dușman. Câteva tranșee pe cari la Karst, flancul sudic, le-am pierdut interimsal, le-am recucerit prin contra-atac. Până când comandantii pe baza experienței, au pregătit mijloacele de lipă pentru învingere, până atunci trupele viteze, între ele ca întotdeauna infanteria, în luptele cele mai grele cu eroism deplin au câștigat glorie eternă. Asemenea succese au obținut trupele noastre în valea Wippach și Görz unde nici o parte de tranșee nu a rămas la dușman. La platoul Bainsizza—Heiligengeist le-a succes italienilor să câștige succese ce a constrâns comanda noastră să retragă frontul pe o lățime de 15 km. și adâncime 2—7 km. Atacurile dușmane date cu puteri mari pentru ocuparea Monte San Gabriele s'au prăbușit cu pierderi pentru agresori. Evenimentele d'la Vrh și Bainsizza nu au influența

asupra situației dela Isonzo. Luptele dela Monte San Gabriele vor fi relievate ca exemplu în toate luptele mari de apărare. În ofensiva a 11-a italiană au aruncat 48 divizii de infanterie. Pierderile italienilor se urcă, calculând 20 mii prizonieri, la 230.000.

În Albania ieri după amiazi au atacat pozițiile noastre dela Pogradec spre est. Au fost respinși. În două locuri diviziile austro-ungare pe teritoriul dela Boratta spre sud au respins eșirile inamicului.

Interimul luptele de artilerie în Flandria și Ypern au ajuns la vehemență mare. Eșirile engleze la Langemark spre sud-est le-am respins. La St. Quentin spre nord-vest și Villeret s'au dat noi lupte, cari s'au încheiat norocos pentru germani. Spre nord-vest de Rheims și Champagne au eșuat eșirile franceze. Pe țărmii ostici dela Maas, dela pădurea Fosses până la Chaume pe 3—5 km. ieri au atacat mari forțe franceze. La Weuvre am respins pe dusman. Pe celelalte secțiuni s'au zădărnicit toate atacurile inamicului.

13 Septembrie. În Bucovina și la cursul Zbruc activitate vie de artilerie și patrulaj dușman. Spre sud de cursul Riga—Wenden ariergardele noastre de cavalerie peste Morizberg și Neukeipen au evitat un atac mare rusesc.

Pozițiile noastre de pe Monte San Gabriele și ost de Görz stau sub bătaia continuă a tunurilor de calibru mare. Cu ocaziunea curățirii tranșelor de pe coastele sud-vestice dela Monte San Gabriel am prins în lupte grele 23 ofițeri 535 ostași și 12 mitralieze. La Podlesce am respins atacurile dușmane. În Tirol și Carintia activitatea strategică stagnează în urma ninsorilor și furtunelor. În Albania nimic remarcabil.

În apus în urma împrejurărilor rele, în genere s'au redus, afară de ducele interimale de artilerie și mici lupte de sondaj.

† Nina Dunca de Sajó.

La 14 August s. s. a răposat în Viena după scurte, dar grele suferințe, suportate cu eroismă și rezistență Nina Dunca de Sajó în vârstă nestorină de 81 ani. Una dintre fiicele fericitului în Domnul, fost consilier guvernial Paul Dunca de Sajó, Nina Dunca a trăit o viață întreagă în Sibiu, unde grație distincțiilor sale calități sufletești, s'a bucurat de deosebită stimă și delicată considerație nu numai în societatea românească, ci și în cercurile largi de elită străine. Femeie de o alocă culturală și de rară nobleță

de inimă, ne-am obișnuit să nu ne putem închipui nici o listă de contribuiri fără numele ei, când vorba era de sprijinirea vreunei acțiuni culturale, umanitare ori de binefacere, la deosebi dela izbucnirea actualului războiu fără sfârșit încoace, și mai rar vre-o reuniune, care să n'o fi numărat între membrii săi cei mai statornici.

Deși era de confesiunea gr.-or. după mamă-sa, care fusese fiica lui Moise Puleș, directorul de pe vremuri al școlilor nou-nite din Transilvania, cu biserica unită din Sibiu Nina Dunca a întreținut în toată viața sa legături mai altcum decât o adevărată credințioasă a ei, și aceasta din deosebită pietate față cu memoria părintelui său, care fusese fiilor de preot unit și cărețând curater prim al acestei biserici. Astfel fu zeci de ani membră a reuniunii noastre de femei pentru înfrumusețarea bisericii, contribuia cu drag la toate colectele întreprinse pentru diferitele trebuințe ale parohiei, ținea mult să fie cercetată cu sf. crucea în ajutul sărbătorii Botuzului Domnului și din partea protopopului unit și ar fi rămas foarte nemulțumită, dacă s'ar fi putut întâmpla vre-odată altcum. În anul trecut 1916, când ea colecta pentru orfelinatul din Blaj, scriitorul acestora prezentându-se la fericita în Domnul Nina Dunca, fu întâmpinat cu vorbele: „Bine că vii. A fost la mână și protopopul gr.-or. Am destinat câte 100 cor. pentru ambale orfeline și gândeam să-ți trimit această sumă modestă prin poștă, dar sunt bătrână și mi-e greu să scriu. Mă bucur, că ai venit în persoană.”

Dar se pare, că vremurile grele, ce le străbatem, și taceșubi zilele de groază din toamna anului trecut, au compănit o la adânci bătrânețe să o rapă definitiv cu modul său de viață de mai înaintate și să se despartă și de verișoară-sa Luiza Dunca de Sajó, tot atât de bătrână, care i a fost tovarășă credințioasă de viață. În 13 Iunie a. c. mă trezesc cu un bilet cu scrisoare tremurată, prin care Nina Dunca îmi făcea cunoscut, că se strămută din Sibiu la Viena într'un pensionat, ca să fie mai aproape de nepotul său, vicecoloneșul col. și reg. Emil Paskovits, și mă rogă s'o caut, că dorește să-și iea rămas bun dela mine. O caut în locuința sa din strada Cisădiei, unde am pomenit-o, și-mi zise: „Nu știu de ce vom mai vedea în viața aceasta, că sunt bătrână și slabă de puteri, și n'as vrea să te las cu mâna goală. Iată aici 1000 cor. pentru biserica întru pomenirea tatălui meu...”

În Viena nu i-au fost bărzite nile mai numeroase de năcașuri, proprii bătrânețelor adânci, căci Nina Dunca în situația amintită mai sus fu chemată la o viață mai bună, iar rămășițele sale pământești se odihnesc în cimiterul central de acolo.

O rămăcă vrednică mai puțin! Fie-i partea cu dreptii, iar rândurile acestea un pios prinos de recunoștință.

Sibiu, în 6 Septembrie 1917.

Nicolae Togan
protopop.

† VASILE ANGHEL.

S'a stins din viață un slujitor al altarului. Și-a măcinat viața în cutare parohie de pe Murăș peste 30 de ani, puțin cunoscut, dar cu atât mai mult suferind.

Că a murit acest apostol, luptându-se cu partide puternice țărănești, cari i-au făcut mai amare zilele amărite — e soarta celor mai mulți preoți români.

Că i-a reușit cu zel și însuflețire să deștepte spiritul de jertfă până la extrem, — văzând ridicată o preafrumoasă biserică, școală nouă și căși parohiale bune — le reușesc la câțiva.

Dar cu toate acestea să le faci — fiind în toată vremea un păstor adevărat, un părinte și îndrumătorul nu numai cu numele ci și cu fapta a sufletetelor — le reușesc la foarte puțin!

Dar ce vom zice de omul, care toate acestea le îndeplinește consumându-se în o viață seacă, rece, a sihastrului, — având parte de o căsnicie, în care soția nu înțelege rostul ei, — și-l părăsește după un an doi de conviețuire? Și poartă jugul amar al omului văduvit, care el singur, afară de alte multe îndatoriri — pe atâția mulți li doboară!! Unul ca acesta e îndreptățit a-i zice erou — de nu ar fi preot. Dar având slujba și oficiul sublim al preoției — și purtându-și zilele curate și sufletul intact ar fi mai potrivit a-i numi... calitățile îngerești!

Un atare s'a stins în zilele trecute

Fără să aibă la căpătâiu o soție să-l plângă, fără să-și verse lacrimile un copil, mâni prietenești — dar străine i-au ținut lumina. Moartea părintelui Vasile ce *memento* pentru mulți de ai noștri. E mare numărul preoților din arhidieceză, pe cari mâna părintească a Domnului îi încearcă de timpuriu cu văduvia. Și din aceștia cât de mulți sunt aceia, — cari se îmbracă în haina desperării, se învâluie în amorțeală și devin ei înșiși niște morți-vii.

Le lipsește credința care să-i ridice; zelul care să-i încurajeze și tăria, care să-i țină la suprafață.

În mulți se luptă câțiva vreme preotul și omul. Darul și natura; duhul și țărina se iau la întrecere. Iată pasul prim, pentru alunecarea pe povârniș.

Celea ce urmează: receala, indiferentismul și nemulțumirea; apoi șirul

nesfârșit a complicațiilor noastre sufletești din cari, — ca din un sol bineîngrășat — răsare nefericirea lui și o mai mare durere, pentru credincioșii ce-i sunt dați în seamă. Desgustul înecă spiritul de jertfă; receala îl împiedecă de a fi preot bun. Părintele schimbă slujba cu oficiantul și creioincioșii cer pâine și nu are cine să le-o frângă!

Iată câte-va gânduri cari se nasc în creierul copleșit de jalea celui ce-l deplângem.

Credința, zelul, jertfirea de sine, abnegația și curățenia sunt calitățile cari le prohodim.

Dumnezeu ia toți ne-a dat cruci și juguri! Domnul însuși s'a poticnit sub povara crucii! Și cătu-s de grele uneori și crucile noastre.

Toată preoțimea își are crucile sale. Crucea preoților noștri de multe ori poate fi mai grea, decât închipui ne-o putem!

A murit un preot.

Și preotul acela avut să poarte o viață de 60 ani cruci grozavel! Le-a biruit. Laudă i-se cuvine!

Să-l imităm. La moartea ta primim tărie și exemplul tău îngeresc, o să ne dea și nouă puteri!

Din țara celor fericiți te roagă, să ne putem purta crucile așa cum tu le-ai purtat!

Informațiuni.

Cătră cetitori.

P. T. Abonenți sunt rugați să binevoiască a-și renoi abonamentul.

In deosebi rugăm pe domnii rezstanțieri, să facă bine să ne plătească, căci spesele edării foaiei sunt mari și din parte-ne am fost destul de indulgenți până acum.

Redacția și Administrația
„UNIRII”.

Redacțional. *Fliind cenzorul absent, nu am putut speda la timp numărul de Jol 13 crt.; pentruce cerem scuze P. T. abonenților și cetitorilor ziarului „Unirea”.*

Papa sperază încheierea păcii pe Crăciun. In cercurile Vaticanului se crede, că noile condiții de pace a puterilor centrale vor afla primire la statele ententei. Papa nutrește mult optimism și sperază, că înainte de Crăciun se vor începe tratativele de pace.

Ajurnarea Camerei. In 14 crt. Camera ungară a fost ajurnată până pe la mijlocul lunii Octomvrie.

La viitoarea întrunire parlamentară, guvernul va prezenta proiectul de lege privitor la dreptul de alegător, proiectul referitor la autonomia catolică și alte proiecte

cuprinse în programul guvernului pentru îmbunătățirea situației sociale și financiare. După cum apare din răspunsul dat de ministrul prezident Wekerle la interogațiile partidului Apponyi, guvernul, în viitoarea sesiune a Camerei, va stabili prețul maximal pentru articlii de economie, și fără amânare va stabili prețul articliilor industriali de lipsă la cultivarea pământului. Se vor face reforme și pe terecul provederii cu vestimenta, fatru cât aprozioarea cu ale se va putea face pe un preț redus, eschizându-se cu totul vestimentele laxoase.

Deschiderea preparandiilor române. Arhiepiscopul Vasile Mangra și episcopii Ioan Pap și Miron Cristea au prezintat contelui Apponyi, din încredințarea consistorului mitropolitan, rescriptul referitor la deschiderea preparandiilor române. Episcopii au acceptat controla statului în institutele pedagogice. *Se crede, că pedagogiile își vor începe cursul, probabil cu 1 Octomvrie.*

Secularizarea demoniilor episcopoaști. Ziarul „Budapest”, care o aproape de autorajul ministerului de culte serie, că guvernul în legătură cu înfaptuirea autonomiei catolice, proiectează mari reforme pentru reducerea venitelor preoțimii superioare și îmbunătățirea situației materiale a preoțimii de rând. E vorba, că demeniile mari episcopoaști vor trece în administrarea statului. O parte din venitele acestora se va uza pentru ridicarea dotațiilor slabe preoțoști, iar restul pentru diferite scopuri bisericicești și culturale.

Amăsurat noului prosect, — scrie ziarul amintit — salariul primatului din Estergom va fi de 300.000, la los de venitele anuale de până acum de 3 milioane. Salariul episcopilor se va stabili în 120.000, iar a mitropolitilor în 180.000. Prin uniformizarea salariilor s'ar curma răul, ce se produce în biserici, când în fruntea ei ajung de dragul poziției și venitelor mari oameni cu puțină chemare.

Nu se știe încă întrucât se refereste proiectul acesta la biserica română greco-catolică și greco-orientală. Știrea aceasta încă nu e confirmată.

Declarația contelui Apponyi. Ministrul de culte și instrucție, contele Apponyi, care a zăcut greu bolnav mai mult timp, s'a refintors în capitală, unde va rezolvi toate chestiile pendente de ofișii său. Intervievat de un corespondent asupra memoriei de protestare a episcopoaștilor gr.-cat. român, contra ordinațiunii referitor la pedagogii, contele Apponyi a spus următoarele:

— El protestează contra cenzurii severe. Eu însă parced amăsurat dreptului și nu dispun altceva decât ce țin de consule pentru asigurarea fidelității față de stat și ceea ce mi-e datorința de-a face.

Încrîmășarea femeilor în facultatea juridică. Golul mare cauzat în forțele de lucru prin victimele războiului, a făcut necesar ca la carierele, pe cari înainte să dedeau numai tineri, să se primească și femei. În privința aceasta — a declarat ministrul instrucției contele Apponyi — în curând se vor lua deciziuni. Aștept numai declarația rectoratului în chestia aceasta, care sunt convins, că va aproba planul. În semestrul prim conscrierile nu se vor putea face, în semestrul al doilea nu se va ridica nici o piedecă.

Răspunsul Germaniei la nota de pace a Papei. „Berliner Zeitung a M.” află, că cancelarul imperiului va convoca comisia specială a parlamentului german pe ziua de Luni d. a. la orele 4. În această ședință se va discuta probabil răspunsul ce va fi dat de Germania notei de pace a Papei.

„Magyar Kzir” anunță, că toate organizațiile catolice din Budapesta, au ținut Duminică d. a. în sala mare a Muzeului Național o mare întrunire, sub prezidenția cardinalului primat Ioan Csernoch și în care s'a discutat ce poziție trebuie să ia catolicii din Ungaria față de nota de pace a Papei. În toate straturile catolice, se arată via interes pentru această întrunire.

Românii și reforma legii electorale. Partidul național al muncii a ținut o conferință în Murăș-Turda, la care au asistat numeroși membri ai partidului. Fostul ministru de interne Ioan Sander a ținut un discurs, arătând cu date statistice, ce ar însemna pentru maghiari din Transilvania și pentru reșii conducător ai inteligenței maghiare o lege electorală radicală.

Populația comitatului Alsó-Fehér numără 77 la sută Români, Biatrița-Năsăud 68, Făgăraș 89, Kisküküllő 51, Murăș-Turda 55, Sibiu 66, Solnok-Doboka 76 și Aranyos-Turda 72. Deci aci majoritatea populației este românească. Dacă guvernul știe vre-un mijloc contra efectelor dezastresoase ale legii electorale radicale atunci să le dea la lănsină și la acelaș timp să ne spun, cum va aduce în legătură autonomia municipală și comunală cu dreptul de vot radical? A mai vorbit fostul șpan George Bernadi, zicând: Partidul național al muncii va lupta din toată puterea contra actualului sistem, care în fond este tocmai o lipsă de orice sistem, și care poate aduce țara în zăra desperată. Apei conferința a hotărît a felicita pe contele Ștefan Tisa și pe contele Kheza Hédervary.

Moartea reginei bulgare. Din Sofia se anunță, că regina Bulgariei Eleonora, care a fost bolnavă de mai mult timp, a murit în 12 crt. — Din acest prilej Camera ungară a trimis prezidentului Sobraniei telegramă de condoleanță. Consulul austro-ungar din Sofia a fost încredințat să exprime condolența regelui bulgar din partea M. Sale regelui Carol și reginei Zita.

Declarațiile contelui Wekerle despre îmbunătățirea valutei. Contele Wekerle, care provizer e încredințat cu conducerea ministerului de finanțe, a spus despre chestia valutei și mijloacele de îmbunătățire următoarele: Cauza principală a scăderii valutei e pasivismul bilanțului comercial cu străinătatea și îngrămădirea de bani în internul țării. În ambele direcțiuni se vor lua în curând cele mai efective mijloace. Problema cea mai importantă e, să reducem importul la minimul posibil, iar produsele noastre de esport, întrucât permit interesele armatei, să le dăm străinătății. În consiliul urmat cu ministrii Austriei, am stabilit catalogul pentru circa cincizeci articlii, pe cari îi putem exporta. Ordinațiuni mai amănunțite pretinde înfructificarea sumelor enorme de bani. În privința aceasta se recore restringerea emisiunilor de bani și subtragerea din circulație a sumelor cât mai mari.

Reasumând, după Dr. Al. Wekerle reducerea banilor noștri este cauzată de stagnarea aproape totală a comerțului cu străinătatea și de sporirea exagerată a banilor. Iar mijloacele pentru restabilirea valorii lor sunt: augmentarea exportului, dezvoltarea activității economice și consolidarea la diferite valori a capitalurilor prisositoare.

E interzis începerea de edificări noi. Consiliul ministrilor, întrunit în luna trecută, a primit propunerea ministrului prezident, în baza căreia guvernul să dispună sistarea interimsală a edificărilor publice și private, ce nu sunt neapărat de lipsă. Motivul e ca întreprinzătorii de edificări să se întrebuințaji la isprăvirea clădirilor, ce sunt pretinse de războiu. Chiar și repararea clădirilor să se facă numai în cazuri grave și în măsură redusă, încât ele se corăspundă lipsei de material și lucrători. Peste tot nu se îngăduie începerea de clădiri noi.

Vacante de șase săptămâni. O consfătuire ținută în ministerial de exite ungar, a hotărât, pentru motive de economie în ale materialului de încălzit și luminat, ca vacanțele Crăciunului în toate școlile din țară să dureze din 15 Decembrie 1917 până în 1 Februarie 1918, va ză zică șase săptămâni.

Neu împrumut de războiu. Din Berlin se anunță: La al șaptelea împrumut german de războiu se fac subscrierile în zilele de 19 Septembrie până în 18 Octombrie a. c. sub aceleași condițiuni ca și la al șaselea împrumut german de războiu.

Ordinațiune despre recovirarea crumpenilor și prețul maximal. Numărul de Duminecă din foaia oficioasă aduce ordinațiunea ministerială, în care se statorosește prețul maximal a crumpenilor noștri. Fiocare e obligat la timpul său să aduce crumpenele și intracât aceasta nu ar putea-o face din oarecare motive, să avizeze autoritatea locală, care se va îngriji de adunarea lor pe speșele producătorului. Intr'o ordinațiune specială se va determina cantitatea, pe care producătorul o poate reținea pe seama esei și economiei, iar restul îl va preda oficiului de alimentație publică. Neproducătorii, sau căroră recolta nu le suficientă, sunt îndreptățiți, pe baza certificatului estradat de antistia comunală, să-și cumpere din oricare comună și dela oricare producător. Vânzătorul va reținea certificatul de cumpărare.

Până în 1 Octombrie se va consacra după comune și producători teritorul, care a fost cultivat cu crumpene. Prețul maximal pentru crumpene de alimentație, curățite de pământ, în mărime de cel puțin a oul de găină, e stabilit după măsură metriceă, în 22 cor. până în 30 Noembrie; pentru alte crumpene prețul maximal până la termenul amintit e de 20 cor. În prețul acesta nu se cuprind și prețul sacului, ci numai speșele de transport până la gara de immaginare. Prețul la vânzările în detail îl va statori autoritatea locală.

Guvernul va distribui crumpene pe un preț mai mic invalizilor fără avere și membrilor lor de familie; văduvelor și orfanilor fără avere a estășilor morți eroice, acolora, a căror cap de familie e la arme și se împărțese de ajutor de războiu; instituțiilor

umanitare și de binefaceri. Aceștia vor primi crumpene cu 10 cor. mai lesne. Transportarea crumpenilor se poate face numai pe lângă certificat de transport. Contra-venienții se vor pedepsi cu temniță până la șase luni.

Germanizări în armată. Deputatul Urmáczy Nándor în ședința Camerei a adus înainte asprirea armatei în războiu și germanizarea honvezimii. Pentru ermararea acestor rela pretinde introducerea limbii maghiare în comandă și în serviciul armatei și redarea insigniilor naționale.

30.000 americani pe frontul de vest. Depeșele din Zürich anunță, că în Franța au mai asoit încă 30.000 estășii americani, cari vor lua parte în acțiunile dela front.

Aviz. În comuna Szelistye târgul de țară pentru vite și mărfuri, se va ținea în 5 Octombrie a. c.

Primăria comunală.

Foc în Blaj. La notița cu acest titlu, din Nral 53 al „Unirii” adaugem, că spălătoria Internatului de băieți, unde a izbucnit focul, în ziua focului era în folosința spitalei militar de rezervă, care a ocupat-o și a folosit-o exclusiv dela începutul așezării sale aici.

Neoretog. † Basiliu Angel, paroh gr-cat. în Murăș-Dăteș, după scurte și grele suferințe și-a dat sufletul în mâinile Creatorului Duminecă în 26 August 1917, la 12 ore a. m. în etate de 60 ani, iar a preoției 35-lea.

— † **Octavian Basti,** preot gr-cat. în Cărnăhidig, răpit de boală repentină, în 26 August a. c. la orele 5 d. a., în al 33-lea an al vieții sale tinere, dar pline de vrednicie, al 6-lea al preoției sale și al terietei căsătorii, provănt cu ss. Sacramento s'a mutat la cele eterne.

— † **Teodor V. Borza,** preot deficiet gr-cat. în Șareșul-săseșe, nosterul preoției gr-cat. din districtul protoposese al Ibașfalăului, a adormit în Demnul în sădețea iavierii la 7 Septembrie 1917, dim. la 9 ore, în etate de 86 ani, împărțit cu sfințele taine.

— † **Petru Nirășean,** preot deficiet în Iernut, după lungi și grele suferințe și-a dat sufletul în mâinile Creatorului, în 7 Septembrie 1917, la orele 8 a. m. în etate de 78 ani și 53 al preoției.

— † **Ieroteu Crișan,** preot văduv gr-cat. în Abafala, după grele suferințe, suportate cu răbdare și încredere în Pronia divină, împărțit cu ss. Sacramento ale nurbunzilor, a repausat în Domnul la 9 Sept. 1917, la 1 o'ă neaptea, în anul al 60-lea al etății și 37-lea al preoției.

Odiănească în pace!

Bibliografie.

A apărut:

Plugul Domnului...

— Cuvinte pentru zilele de acum. —
de A. Melin.

Ca primul număr din „Cărțile Războiului”. Lectură potrivită pentru mulțime, săteni, soldați, etc. Se recomandă preoților

ca să o împartă credincioșilor. Prețul unui exemplar 16 fil. La comande mai mari rabatul convenit. De vânzare la Librăria Seminarului.

CĂRȚI:

La redacție am primit următoarele cărți din biblioteca »Cărțile poporului«, redigiată de dl Dr. Nicolae Brânzău: »*La Sângeora*« de Ioan Belu, preot. Prețul 16 fil. »*Invățătură despre sf. Liturghie*« de preotul George M. Pteancu. Prețul 20 fil. »*Sfânta Elena, viața și faptele unei împărătese creștine*« de P. Zamfir. Prețul 20 fil. »*Povești cu tălc*«, adunate și tâlcuite de Ioan Georgescu. Prețul 40 fil. »*Cântarea celor rămase acasă*«. De mai multe femei din Ardușat, comunicate de păr. Ioan Pop, paroh, fost protopop. Prețul 16 fil. »*Patimile Domnului*«. Evanghelii. Gândiri și învățături. Broșura aceasta, a cărui autor e englezul Richard F. Clarke, e tradusă pe românește de preotul Ioan Crișan. E scoasă în editura »Calea Vieții« cu aprobarea Ven. ord. de Lugoj. Prețul 1 cor.

Broșurele indicate se pot comanda dela »Calea Vieții« din Comloșul-mare.

Proprietar, editor și Redactor responsabil:
Ioan Baciu.

Caut

un instructor, care să-mi pregătească pentru școlile medii inferioare, 4—6 copii.

Respectivul primește cost și cvartir cu întreagă întreținerea; iar remunerația ce o va pofti, să o comunice la adresa

Aurel Borzea
contabil
Alsóvist (com. Făgăraș)

Mosie de vânzare!

În comuna Sajósolymos com. Besztercze-Naszód în imediată apropiere de comună se află un teritor arabil și de fanaș de prima calitate adunat prin cumpărări și schimbări reciproce într'o singură tablă îngrădită ca loc comasat de aproape 70 jughere catastr.

Condițiuni favorabile.

Doritorii de a cumpăra aceasta mosie să adreseze la preotul

Ioan Baciu în LUGOJ
str. Rákoczi Nr. 20 sau la Librăria Diecezană str. Deák Ferencz Nr. 4.

Ioan Suciu